

KISS Ágnes

Zilah

1989. december 16 – 1990. május 20.

1989. december 16.

14 óra körül érkezik a zilahi katonai egységhez a „Radu cel Frumos” fedőnevű riasztás. Megkezdődik a hadművelet, 17-re virradó éjszaka kiosztják a fegyvereket és a löszereket. A bevetés céljáról nem értesítik a helyi katonaságot, további utasításokat nem kapnak a következő napokban. (20 de ani de libertate. – Mihai Vartic tartalékos ezredes beszámolója – *Magazin Sălăjean*. 2009. nov.18.)

1989. december 21.

December 21-e délután és 22-re virradó éjszaka pár értelmiségi gyűl össze Grad Cornel történész lakásán, köztük Ioan Augustin Goia és Ioan Moldovan, akik a Moldovában történt események alapján komoly változásokra számítanak az országban. Hajnali 1 óra körül Grad meglátogatja Ioan Ghiurco ortodox lelkészt, ahol biztosítják, hogy másnap reggel kivonulnak az utcára a gyári munkások. Ez végül nem így történt. Grad felkeresi a Securitate parancsnokságát is, ahol Ioan Florian ügyeletes tiszt azt ígéri, hogy másnap nem lőnek a tüntetőkbe. (Grad Cornel: Decembrie 1989. 10 ani după... În fața și în spatele cortinei. *Limes*. II. évf. 3–4 (7–8) sz. 1999. 9–44. old.)

1989. december 22.

Miután a RTV bejelenti a Ceaușescu-pár szökését, Grad Cornel felveszi a kapcsolatot a munkatársaival a Múzeumból és az Elméleti Líceumból. A hívására többen megjelennek a Szilágy megyei RKP és Megyei Tanács előtti téren (Márványtér), többek között Ioan Augustin Goia, Gheorghe Șișeștean, Ioan Fodoreanu, Nicolae Nistor. A téren tartózkodott Fabian Barbolovici és Ioan Haș. A környező vállalatok alkalmazottainak köszönhetően (Posta, Tervezőiroda stb.) fél óra alatt megnőtt a tüntetők száma. A Líceumból zászlókat hoznak, amelyeken a fényképek tanúsága szerint, a beszámolókkal ellentétben, a címer bántatlan. Grad

Cornel irányítása alatt nemzeti színű pántlikából kordont vonnak a Megyei Tanács épülete elé, amit élő láncsal erősítenek meg, hogy a tömeg ne rohammal vegye be az épületet. (Fotók: Asociația 21 Decembrie 1989; Sălaj; Grad Cornel *i. m.*)

Maria Ștefan megyei elsőtitkár kiáll a Megyeháza elé és megpróbál felolvasni egy RKP KB-közleményt. A tömeg füttyög és kiabál. (Revoluția în Sălaj. Decembrie 1989. – interjú Teodor Mănăilă alezredessel – *Gazeta de Duminică*. 1994. nov. 11–17. 18. sz. 5. old.)

Teodor Mănăilă, a Hazafias Gárdák (Gărzile Patriotice) alezredese, az „Armata e cu voi!”-szavakkal, csókokkal és ölelésekkel kísérve, besétál a Megyei Tanács főbejáratán. A pártkádereket a hátsó ajtón kimenekítik. (Grad Cornel *i. m.*) Teodor Mănăilă a tartalékos gárdának a parancsnoka és viszonylag népszerű a román és magyar civilek körében. A megyeházi fellépése előtt a Porolissum Vendéglőben tartózkodik, amit csupán egy út választ el a megyeházától. (Interjú Józsa Lászlóval, 2010.)

A tüntetők behatolnak a Megyei Tanács épületébe. Az erkélyre mikrofont szerelnek és különböző személyek beszédet mondanak (például Teodor Mănăilă, Eugen Tegaș, Nicolae Maier), amire a tömeg tapssal vagy kifütyöléssel válaszol. A tömeg megnyugtatóására Cristian Pop orvos és Eugen Tegaș, a *Scînteia* helyi tudósítója odahívják Ghiurco ortodox lelkészt, aki imát mond. A tömeg meglepedésére, Maria Ștefan is letérdel. (Grad Cornel *i. m.*)

Fél óra múlva jelentkezik C. Ionescu felügyelő. Érdeklődik a megyei pártvezetők sorsa felől és biztosítja az új hatóságokat, hogy a megyei rendőrség és a Securitate a „nép rendelkezésére áll”. (Grad Cornel *i. m.*)

Egy órán belül a Megyei Tanács épületének elfoglalása után megérkeztek a gyári munkások is. (Grad Cornel *i. m.*)

A Megyeházán tartózkodik Virgil Măgureanu is, akinek autót kerítenek, hogy Bukarestbe utazzon. (Memorial – decembrie 1989 în Sălaj. – interjú Teodor Mănăilă alezredessel – *Gazeta de Duminică*. 1994. nov. 25.–dec. 1. 20. sz. 5. old.) Bár többen is látták, a későbbiekben tagadja, hogy Zilahon tartózkodott. (Interjú Józsa Lászlóval, 2010.)

Az első tanács 14,30-14,45 órakor alakul meg. Tagjai: Fabian Barbulovici (munkás), Ioan Ghiurco (lelkész), Eugen Meseșan (ügyvéd), Cornel Grad (történész), Augustin Zoicaș (munkás), Geczi Francisc (mérnök), Constantin Joldiș (a baptista gyülekezet képviselője), Eugen Tegaș (újságíró), Nicu Filipaș (munkás), Gheorghe Ștețca (agrármérnök), Cristian Pop (orvos), Dorel Pop (munkás), Florian Haiduc (munkás), G. Moldovan (UJCM), Ioan Tătar (nyugdíjas), Toader

Mănăilă (alezredes, Hazafias Gárdák parancsnoka), Spiridon Huchiu (zilahi katonai helyőrség parancsnoka), Nicolae Maier (mérnök, a Csógyár igazgatója), Gheorghe Stanciu (munkás), Dan Laza (tanár, később a kollégái a Kémia Líceumból érvénytelenítik a jelölését), Ioan Moldovan (ügyész). (Grad Cornel *i. m.*). A tanács vezetője: Fabian Barbulovici. (Pe firul evenimentelor. – interjú Teodor Mănăilă alezredessel – *Gazeta de Duminică*. 1994. dec. 2–8. 21. sz. 5. old.)

Cornel Grad a mikrofonhoz szólítja Ioan Moldovant (ügyész) és Ioan Abrudant (a Törvényszék elnöke) annak kifejezésére, hogy a törvényeket nem függesztették fel és a vandalizmusnak és anarchiának nincs helye. (Grad Cornel *i. m.*)

15-15,30 óra körül egy második, bővített lista is készült, amelyre felkerül Ioan Pușcas (szilágysomlyói orvos), Székely István (zilahi református lelkész), Alexandu Matei (tanár, a Múzeum igazgatója), Ioan Haș (mérnök), Mihai Ștefănescu (mérnök) és Ioan Poenaru (programozó). A második lista élén Nicolae Maier szerepel, mint elnök. (Grad Cornel *i. m.*)

14.00–15.00 között egy küldöttség érkezik a Megyeházáról a katonai helyőrséghez azzal a kérdéssel, hogy milyen lépéseket tervez a hadsereg. Mihai Vartic ezredes tárgyal velük. Nem engedik be őket az egységbe, ellenben egy katonai küldöttség (Vartic, illetve Hoble és Daianu századosok) indul a Megyeházára. Itt Nicolae Maier, Ioan Moldovan, Grad Cornel és Ioan Ghiurco fogadja őket. Butiri századossal és a Rendőrség parancsnokával is tárgyalnak. Az a döntés születik, hogy mindkét intézmény emberei leadják a fegyvereket, a rendőrség épületének védelmét pedig a katonaság biztosítja. Visszatérve a helyőrségbe a következő lépéseket teszik: a Megyeháza, Nemzeti Bank, Posta, víztározók védelmének megszervezése, a városba vezető utak lezárása, a Rendőrség épületének védelme; vegyes őrzések szervezése (katonaság, rendőrség) a közrend megőrzéséért a városban és a megyében; a Hazafias Gárdák visszavonása az utcákról. A rend biztosítására a Megyeházán és a téren egy fegyvertelen, teológiai hallgatókból álló századot küldenek. Egy felderítő század átvonul a Rendőrségre átvenni a fegyvereket, és előkészíteni a védelmet. (20 de ani de libertate. – Mihai Vartic tartalékos ezredes beszámolója – *Magazin Sălăjean*. 2009. nov. 18.)

Közben a Megyeháza erkélyéről ellentmondó hírek hangzanak el Tőkés Lászlóról (megölték, elrabolták Menyőből, többszörös töréssel beutalták a Megyei Kórházba stb.). Egyes hangadók arra biztatják a tömeget, hogy kutassák át a kórházat, illetve a rendőrség épületét. A Megyeházáról felhívják a rendőrséget, ahonnan arról értesítik őket, hogy Tőkés biztonságban van

Menyőben. Cornel Grad bemondja a mikrofonba, hogy személyesen keresi fel Tőkést és megpróbálja Zilahra hozni. (Grad Cornel *i. m.*)

Cornel Grad kíséretében Menyőbe utazik Ősz Tibor (műszaki rajzoló, Megyei Tervezőiroda, APJ). Tőkés a felesége és Berecky (szilágycsehi orvos) javaslatára inkább Menyőben marad. A zilahi küldöttek kérésére ír egy pár sort a zilahi tüntetőknek, miszerint biztonságban van. Az üzenet hitelesítése céljából Grad Cornel kéri, hogy vegyék fel a kapcsolatot Fodor Lászlóval, a Szilágy megyei esperessel, és hívják Zilahra, hogy felolvassa a Tőkés írását. (Grad Cornel *i. m.*)

Zilahra menet találkoznak egy Menyőbe tartó magyar csoporttal, köztük László László (tanár), Józsa László (munkás, népi egyetemet szervez az 1970-es évek végén) és Csiszár Zsuzsa (tanár). (Grad Cornel *i. m.*) Nekik szintén nem sikerült Tőkést behívniuk Zilahra. Józsa jól ismeri Tőkést, évfolyamtársak voltak a Teológián. (Interjú Józsa Lászlóval, 2010.)

18 óra után, az Ideiglenes Nemzetmentési Bizottság munkacsoportokat alakít:

1. Katonaság (Hazafias Gárda vezérkara): Valeriu Hossu, Ioan Chețe, Emil Lenghel;
2. Közrend: Ioan Abrudan (visszautasítja a kinevezést), Cornel Grad, Ioan Ghiurco, Ioan Moldovan, Székely István;
3. Gazdaság: Leontin Badea, Fabian Barbulovici, Nicolae Maier;
4. Ellátás: Flore Cristea, Gheorghe Ștețca, Gheorghe Hada, Victor Gușet (Năsăudean), Liviu Terec, Dumitru Bojan, Victor Sturza, Petru Ghilea;
5. Közlekedés és kommunikáció: Gregoriu Pădureanu, Gheorghe Stanciu, Gecze Francisc;
6. Propaganda és kultúra: Cristian Pop, Gheorghe Șișeștean, Liviu Goia, Andrei Sabău, Constantin Joldiș, Ileana Petrean. (Grad Cornel *i. m.*)

20 óra körül a Közrend munkacsoport tagjai átmennek a rendőrség épületébe, ahol a Securitate vezérkarával is találkoznak. A Securitate emberei feltétlen együttműködésükről biztosítják az új hatóságokat. A meglepetések elkerülése végett a Securitate emberei a rendőrségen töltik az éjszakát. Közben a hadsereg emberei átveszik, leellenőrzik és elzárják a fegyvereket. (Grad Cornel *i. m.*)

Az éjszaka folyamán a Hazafias Gárda, a rendőrség és a Nemzeti Megmentési Front embereinek vegyes csapatai ellenőrzik a megyei községeit, megerősítést kérve a Hazafias Gárda fegyverraktáraihoz. A védelem területén nagy hiányosságok mutatkoznak, a helyi őrök félelmükben elbújtak. A megye bejáratához katonai őrskéket állítanak a terroristák behatolásának megakadályozására. (Grad Cornel *i. m.*)

1989. december 23.

A Szilágy Megyei Ideiglenes Nemzetmentési Bizottság gyűlést tart. A következő döntések születnek: minden bizottsági tagnak meg kell szereznie annak a közösségnek a jóváhagyását, ahonnan „származik” (pl. munkaközösség); a bizottsági tagok az előző munkahelyükön kapott fizetésükkel azonos összeget kapnak bérként, a bizottsági tagok legfőbb feladata a közrend megőrzése, a zilahi hőközpont folyamatos működésének biztosítása. (Ședința C.P.U.N. Sălaj din 23.12.1989. – interjú Teodor Mănăilă alezredessel – *Gazeta de Duminică*. 1994. dec. 16–22. 23. sz. 5. old.)

10 óra körül a rádióban az a hír hangzik el, hogy Észak-Nyugat irányából szovjet csapatok hatoltak Romániába. Cornel Grad felveszi a kapcsolatot a Securitate-val és a belátásukra bízta a döntést. Azok egyöntetűen elutasítják, hogy újra felvegyék a fegyvereket. Egy óra múlva a rémhírt cáfolják. Az új hatóság és a Securitate egyezsége szerint délután 5 órától a Securitate káderei munkába állnak, miután az újságban megjelenik, hogy fegyvertelenek és információs feladatokat látnak el. (Grad Cornel *i. m.*)

Megjelenik a Szilágy Megyei Ideiglenes Nemzetmentési Bizottság lapja, *Țara Silvaniei* címmel. Ez a *Năzuința* kommunista pártlap új folyama lett volna, két számot ért meg. December 30-tól *Graiul Sălajului* néven új számozással indul, kéthetente jelenik meg.

Magyar értelmiségiek, barátok, ismerősök találkoznak Józsa László és Császár Zsuzsa (házastársak) lakásán. Elkezdődik a magyar érdekvédelmi szervezet létrehozásával kapcsolatos tervezés. A következő napokban ismeretlenek is bekopogtatnak, akikhez eljutott a hír. Így kerül el hozzájuk Vida Gyula (közgazdász) is Szilágysomlyóról, akit Sajter Margit (közjegyző) hívott. (Interjú Józsa Lászlóval, 2010.)

1989. december 24.

Tămaș Pompiliu (a Csapszerelvény Gyár igazgatója) és Țurcas Teodor (a Csapszerelvény Gyár alkalmazottja) megszervezik a Csapszerelvény Gyár, a kórház és a benzinkút védelmét. (*Szilágysági Szó*. 1990. jan. 5. 1. sz. 2. old.)

1989. december 26.

Kolozsváron, a magyar színház egyik termében gyülekeznek a magyar értelmiség. Zilahról megjelenik Sojka Attila közgazdász, Szilágyi Sándor mérnök, Csiszár Zsuzsa tanár és Marczin Ida. Hazajövet kezdi el a szervezkedést a helyi és megyei szervezet létrehozására. („Borotválkozom reggelente”, interjú Szilágyi Sándorral. *Szilágyság*. 2010. febr. 5.)

A Szilágy Megyei Szervező Bizottság közleményben jelentette be, hogy egyetért a Bukarestben megalakult Romániai Magyar Demokrata Szövetségnek (RMDSZ) az előző napi országos sajtóban megjelent kiáltványával. (Szilágy Megyei RMDSZ, <http://www.szilagyrmdsz.ro>.)

A *Țara Silvaniei* 2. számának harmadik oldala magyar nyelven jelenik meg. Az oldal megszerkesztésére Chiorean főszerkesztő kérte fel Fejér Lászlót, az *Előre/Romániai Magyar Szó* zilahi tudósítóját. Az oldal az új hatóságok közleményeinek fordítását tartalmazza, de megjelenik egy önálló cikk is *Karácsonyi rekviem* címmel. („Kérdezték, mi a teendő? – Egy magyar lap indítása”, interjú Fejér Lászlóval. *Szilágyság*. 2010. febr. 26.) Magyar lap nem volt a megyében az államszocializmus idején. (Interjú Józsa Lászlóval, 2010.)

1989. december 29.

Megalakul a Nemzeti Megmentési Front Szilágy Megyei Tanácsa. Összetétele: Astaliș Jiga munkás, Barbolovici Fabian munkás, Barabás István almérnök, Bogdan Nicolae orvos, Brazdău Ioan agrármérnök, Bucur Florian mérnök, Chifor Augustin munkás, Cobîrzan Constantin tanár, Drama Valentin tanár, Filipaș Nicu munkás, Gavrea Aurel jogász, Geczi Francisc mérnök, Goia Liviu munkás, Grad Cornel történész, Halmaghi Cornel mérnök, Haș Ioan mérnök, Horvat Florin munkás, Huchiu Spiridon katonatiszt, Katona Béla tanár, Labo Vasile közgazdász, Laza Dan tanár, Maier Nicolae mérnök, Măniilă Teodor katonatiszt, Meseșan Eugen ügyvéd, Moldovan Ioan jogász, Mureșan Ioan közgazdász, Mîndru Victor tanár, Mihuț Vasile technikus, Matei Alexandru történész, Marian Levi baptista lelképásztor, Oros Virgil tanár, Oros Călin mérnök, Petrică Nicolae agrármérnök, Petrean Ioan tanár, Pop Cristian orvos, Pünkösti Nicolae mérnök, Páyer Zoltán mérnök, Poienaru Ioan számítástechnikus, Stanciu Gheorghe munkás, Șișeștean Gheorghe tanár, Székely István református lelkész, Gheorghe Ștețca zootechnikus mérnök, Ștefănescu Mihail agrármérnök, Șildan Sergiu mérnök, Scripcariu Olga mérnök, Teglaș Eugen újságíró, Torkos Gheorghe mester, Zoicaș Augustin munkás. (Constituirea Consiliului Județean Sălaj al Frontului Salvării Naționale. *Graiul Sălajului*. 1989. dec. 30. 1. sz. 1. old.)

Megjegyzés: Barabás István az egyetlen személy a megyében, akiről köztudott volt, hogy nem sokkal az események előtt nyilvánosan szembeszállt a pártvezetéssel és lemondott a párttagságról. (Interjú Sajter Margittal, 2012.)

A Tanács soraiból megválasztják a Végrehajó Bizottság tagjait, melynek összetétele: elnök – Teodor Mănăilă; alelnökök – Ioan Ghiurco, illetve egy személy, akit az RMDSZ jelöl ki; titkár – Ioan Moldovan; tagok – Gheorghe Ștețca, Szervezési osztály; Sergiu Sildan, Újjáépítés és gazdasági fejlesztés osztály; Mihail Ștefănescu, Újjáépítés és mezőgazdasági, élelmiszeripari fejlesztés osztály; Barabási István, Jogi, emberi jogi és adminisztráció osztály; Valentin Drama, Ifjúság osztály. (Asociația 21 decembrie 1989 Sălaj, dokumentum.; Consiliul Județean Sălaj al Frontului Salvării Naționale a ales Biroul Executiv. *Graiul Sălajului*. 1989. dec. 30. 1. sz. 1. old.)

1989. december 31.

Nagygyűlés a zilahi belvárosi református templomban. A templom mint helyszín mellett a biztonság kedvéért döntenek, mivel terroristákról, magyar tankokról szóló rémhírek keringenek. Közben (magyarok) röpcédulákat osztogattak a bútorgyárban egy nyílt téren tartott magyar közgyűlésről. Ezt a templomi közgyűlés szervezői helytelennek tartják, mivel provokációra ad lehetőséget. (Interjú Józsa Lászlóval, 2010.) A gyűlést Székely István református lelkipásztor hirdeti meg, telefonon is értesítik egymást az emberek, illetve szájról szájra terjed a hír. A gyűlésen mintegy kétezer ember vesz részt. A közgyűlésen Zilah, Szilágysomlyó, Szilágycseh és környéke valamint az Almás-völgye településeiből érkezettek döntenek az RMDSZ Szilágymegyei szervezetének megalakulásáról. Mănăilă őrnagy is jelen van, az ülés zavartalanságát katonák biztosítják. Megválasztják az RMDSZ Szilágymegyei Tanácsát. A tanács elnöke Vida Gyula közigazdász, alelnökei Székely István református lelkész és Józsa László munkás, titkár Sajter Margit jogász. Az RMDSZ Megyei Tanácsának küldöttje Varga István, a Nemzeti Megmentési Front Szilágymegyei Tanácsának alelnöke. („Borotválkozom reggelente”, interjú Szilágyi Sándorral. *Szilágyság*. 2010. febr. 5.) Varga Istvánt, aki az Alkoholbegyűjtő Vállalat (MAT) igazgatója és a szilágysomlyói pezsgőgyár kiépítője, Sajter Margit hívja meg. Szomszédok, jellemes magyar emberként ismerték, aki tapasztalt igazgatási ügyekben és jó kapcsolatokkal bír. (Interjú Sajter Margittal, 2012; interjú Varga Istvánnal 2012.)

A közgyűlést megelőző beszélgetések alkalmával (Józsa László lakásán) az a döntés született, hogy olyan személyeket kell jelölni, akik jó viszonyban vannak a román hatóságokkal és

eredményesen tudják majd képviselni a magyar érdekeket. A gyűlésen indulatos szavak hangzanak el egyes jelöltek, „kommunista csecsszopók” ellen. Vida Gyulát és Varga Istvánt is támadják azzal érvelve, hogy csakis párthű magatartás révén érhatték el addigi funkciójukat. (Interjú Józsa Lászlóval, 2010; interjú Sajter Margittal, 2012.)

Megalakul az RMDSZ zilahi szervezete is. Elnök: Kovács Miklós tanár, alelnökök Marczin Albert építészmérnök és Kelemen Katalin tanár, titkár Pesti János áruszakértő. (*Szilágysági Szó*. 1990. jan. 5. 1. sz. 1. old.)

Az RMDSZ a megyeházán kap két földszinti termet. A gyűléseket ezentúl ott tartják. (Interjú Sajter Margittal, 2012.)

1990. január 5.

Megjelenik a *Szilágysági Szó* magyar hetilap, 6000 példányban, a Szilágy Megyei Ideiglenes Nemzetmentési Bizottság anyagi és erkölcsi támogatásával. A magyar lap indítását Maier, az Ideiglenes Nemzeti Megmentési Front elnöke, Varga István és Ioan Ghiurco alelnökök támogatják. A költségvetés elkészítésében Chiorean, a *Țara Silvaniei/Graiul Sălajului* főszerkesztője segít Fejér Lászlónak. A papírt a *Graiul Sălajului* szerkesztőségétől kapják kölcsön. Az újság címéről 1989. december 31-én döntött a Bizottság, így lett a román lap címének a fordítása (*Graiul Sălajului – Szilágysági Szó*). A gépszedést Bartha Sándor rézhuzalgári munkás vállalja, aki korábban nyomdász volt. A fizetését részben Vida Gyula és Sajter Margit közjegyző állja. A műszaki szerkesztést Kerekes Irén vállalta. Az illusztrációkhoz egy láda cinklemezt csempészt ki valaki az Armătura Gyárból az újság számára. Február közepéig a lapot cenzúrázza a hadsereg, illetve Moldovan ügyész.

Megjegyzés: a szerkesztőség nincs feltüntetve az újságon ápriliséig, amikor a lapot átveszi az RMDSZ. Műszaki szerkesztő Kerekes Irén, korrektorok Forró Irén és Kovács Sándor. A nyomdai munkálatok felügyeletét Kovács Sándor vállalja. A munkát anyagi ellenszolgáltatás nélkül végzik. A főszerkesztői munkakört Fejér László tölti be április végéig.

(Kuszálík Péter: A romániai magyar sajtó 1989 után. [<http://kuzalik2.adatbank.transindex.ro>])

(„Kérdezték, mi a teendő? – Egy magyar lap indítása”, interjú Fejér Lászlóval. *Szilágyság*. 2010. febr. 26.)

1990. január 7.

Az RMDSZ megtartja első országos tanácskozását Kolozsváron. Megjelentek Bánát, Arad, Bihar, Szatmár, Máramaros, Szilágy, Kolozs, Szeben, Fehér, Maros, Hargita, Kovászna és Brassó megyék megalakult szervezeteinek képviselői, a helyi ideiglenes választmány tagjai és a bukaresti ideiglenes koordinációs bizottság képviselőjében Domokos Géza és Horváth Andor. A tanácskozáson felszólalt Csiszár Zsuzsa, zilahi tanárnő is. (<http://udvardy.adatbank.transindex.ro>)

1990. január 8.

Az RMDSZ Szilágy Megyei Tanácsa vezetőségi ülésen megszervezi a titkárság, oktatási, művelődési és egyházi, jogi és gazdasági, sajtó, egészségügyi, ifjúsági és sport kérdésekkel foglalkozó munkacsoportokat. A működés anyagi feltételeinek biztosításához személyes folyószámla (Vida Iuliu névre) nyitásáról döntenek, és adományozásra szólítják fel a szilágyságiakat. (*Szilágysági Szó*. 1990. jan. 13. 2. sz. 1. old.)

1990. január 9.

A megyei RMDSZ oktatási szakcsoport tanácskozik és az anyanyelvű oktatás tökéletesítésére vonatkozó javaslatokat terjeszt elő. Megválasztják a megyei tanfelügyelőség mellett működő tanács magyar nemzetiségű képviselőit: Vass Géza matematika, László László történelem szakos tanárt és Csóka Olga tanítónőt. (*Szilágysági Szó*. 1990. jan. 13. 2. sz. 1. old.)

1990. január 16.

Megalakul a Szilágy Megyei Polgármesteri Hivatal. Tagjai: polgármester – Victor Hălmăjan mérnök; alpolgármester – Ioan Haș mérnök; titkár – Dan Tiberiu Pușcaș jogász; tagok – Laurențiu Barna közgazdász, Vida Gyula közgazdász, Mircea Purja közgazdász, dr. Ferenczi Gábor orvos, Silvia Cosma tanár és Sorin Marincaș mérnök. (*Szilágysági Szó*. 1990. jan. 20. 3. sz. 1. old.)

1990. január 17.

Az RMDSZ Szilágy Megyei Szervező Bizottsága gyűlésezik. Vida Gyula beszámol a január 13-án, Marosvásárhelyen tartott országos küldöttgyűlésről, amelyen felolvasták és megvitatták az ideiglenes intézőbizottság elvi nyilatkozatát. László László beszámol a megyei tanfelügyelőséggel folytatott tárgyalásokról és az anyanyelvi oktatás helyreállításáról. Kerekes

Gyula asztalos a munkássággal való szorosabb együttműködést szorgalmazza. Az érvényben levő rendelkezések értelmében, a munkahelyeken nem működhetnek politikai szervezetek, de a következő gyűlésekre elvárnak munkahelyenként két-három képviselőt a gyári munkásság részéről is. A beszámolók szerint Szilágy megyében eddig 44 helységben alakult meg a helyi RMDSZ-szervezet. A következő nyílt bizottsági gyűlést január 23-ra tervezik. (*Szilágysági Szó*. 1990. jan. 20. 3. sz. 1–2. old.)

1990. január 20.

A MADISZ Szilágy Megyei Szervezete felhívást intéz a Szilágy megyei ifjakhoz a *Szilágysági Szó* január 20-i számában, hogy alakítsák meg a helyi MADISZ-szervezeteket. (*Szilágysági Szó*. 1990. jan. 20. 3. sz. 1. old.)

Cornel Grad történész, Gheorghe Şişeşteanu szociológus, és Bajusz István muzeológus felhívást intéznek Szilágy megye és a szomszédos vidékek lakóihoz, hogy küldjenek beszámolókat és dokumentumokat (írott anyag, hangfelvétel, fénykép, videó) az 1989. decemberi eseményekről a Megyei Történelmi Múzeum címére *Mărturii despre Revoluția din Decembrie/ Vallomások a decemberi forradalomról* megjelöléssel. A cél ezen dokumentumok közzlése. (*Szilágysági Szó*. 1990. jan. 20. 3. sz. 2. old.) Bajusz István szóbeli közzlése szerint a felhívásra minimális számú válasz érkezett, a néhány beérkezett írás pedig elkallódott.

1990. január 21.

Magyar anyanyelvű tanárok tanácskoznak és jelöltek állítanak a megyei tanfelügyelőség állásaira, hogy a lakossági arányában képviseljék a magyar kisebbséget a tanfelügyelőségen. (*Szilágysági Szó*. 1990. jan. 27. 4. sz. 2. old.)

László László tanfelügyelő-helyettes lesz. (Interjú Józsa Lászlóval, 2010.)

1990. január 23.

Az RMDSZ Szilágy Megyei Szervező Bizottsága nyílt bizottsági gyűlést tart a Megyeháza nagy gyűléstermében. László László beszámol a tanügyi bizottság tevékenységéről (magyar anyanyelvű tanárok tanácskozása), illetve felkérlik a szülőket, hogy az anyanyelvi oktatás ügyében forduljanak írásban a tanfelügyelőséghez. Vida Gyula beszámol az RMDSZ részletes programtervezetéről. Marczin Albert bejelenti, hogy működik az RMDSZ Zilahi Bizottságának a

titkársága. Lakó Péter beszámol a fiatalok nagyváradi találkozójáról, a MADISZ működési elképzeléseiről, és a zilahi MADISZ következő hétvégére tervezett alakuló üléséről. (*Szilágysági Szó*. 1990. jan. 27. 4. sz. 2. old.)

1990. január 28.

A MADISZ Szilágysági Megyei Szervezetének alapítóülése. Veres Ernő és Lakó Péter beszámolnak a fiatalok nagyváradi találkozójáról, bemutatják az ideiglenes szándéknyilatkozatot és az alapszabály-tervezetet. (*Szilágysági Szó*. 1990. febr. 3. 5. sz. 1. old.)

1990. január 30.

Az RMDSZ Szilágysági Megyei Szervező Bizottsága munkagyűlést tart. A tanügyi bizottság feladataként rögzítik: pontos felmérés és javaslattervezet készítése március 1-ig a megyei anyanyelvű oktatásnak a reális igényekhez való igazításáról. Döntés születik arról, hogy készülni kell a választásokra, figyelni kell az alakuló pártokat és azok tevékenységét a megyében. Egyetértés született a következőkről, amelyeket továbbítani szándékoznak az országos RMDSZ-nek: az anyanyelvi oktatást minden szinten vissza kell állítani a 1959 előtti helyzetre legkésőbb az 1990/1991-es tanév kezdetéig; tiltakozás Pálfalvi Attila tanügyminiszter-helyettes leváltása ellen; javasolják, hogy a központi tanügyi döntéseknél vegyék figyelembe a helyi viszonyokat és álláspontokat; leszögezik, hogy az anyanyelv használata bizonyos elkülönüléssel jár, de ez nem azonos a szeparatizmussal. (*Szilágysági Szó*. 1990. febr. 3. 5. sz. 1. old.)

1990. január 30.

A Táncház megkezdte a működését az 1. sz. Ipari Líceum dísztermében, Matyi István irányításával. (*Szilágysági Szó*. 1990. febr. 3. 5. sz. 1. old.)

1990. február 11.

A Zilah Városi MADISZ Ideiglenes Szervező Bizottsága és a megyéből érkező küldöttek (Szilágycseh, Szikágysomlyó, Sarmaság, Somlyóújlak, Kraszna, Doba, Goroszló, Zovány) munkaülést tartanak. (*Szilágysági Szó*. 1990. febr. 17. 7. sz. 2. old.)

1990. február 13.

Megválasztják a Szabad Földművesek Demokratikus Szövetsége Szilágy Megyei Tanácsát. A Megyei Tanács 15 tagja közül elnöknek választják Maria Popescu agrármérnököt, alelnökök pedig Mihai Pavel és Rácz József agrármérnök. (*Szilágysági Szó*. 1990. febr. 17. 7. sz. 1. old.)

Az RMDSZ Megyei Intéző Bizottsága az alacsony létszám miatt nem határozatképes a gyűlésen, így csupán megbeszélés folyik a székházzal kapcsolatos kérdésekről és az anyanyelvi oktatásról. A február 17-i *Szilágysági Szóban* tanácskozássra hívja a zilahi lakosokat, kéri a megyében működő nyolcadik osztályok osztályfőnökeit, hogy mérjék fel azt, hogy hány diák szeretné magyar nyelven folytatni a tanulmányait, továbbá eredeti felvételeket keresnek a Wesselényi Kollégium régi homlokzatáról az esetleges restaurálási tervek elkészítéséhez. (*Szilágysági Szó*. 1990. febr. 17. 7. sz. 2. old.)

1990. február 16.

Megalakul a Nemzeti Szövetség Szilágy Megyei Tanácsa. 75 tagból áll, a Nemzeti Megmentési Fronton kívül 2–2 taggal képviseltetik magukat a következő pártok és szervezetek: Keresztény Demokrata Nemzeti Parasztpárt, Nemzeti Demokrata Párt, Nemzeti Liberális Párt, Szocialista Demokrata Párt, Ökológista Párt, Magyar Demokrata Párt, RMDSZ, Szlovákok és Csehek Demokrata Szövetsége, Szabad Demokrata Ifjúság Szilágy Megyei Szervezete, Agrárdemokrata Párt, Demokratikus Munkapárt. A Nemzeti Szövetség Ideiglenes megyei tanácsa kibővül egy nemzetiségekből álló munkacsoporttal. (*Szilágysági Szó*. 1990. febr. 24. 8. sz. 1. old.)

1990. február 19.

A Matematika–Fizika Líceum tanári kara egy tartózkodás mellett megszavazza két magyar osztály létrehozását. A Líceum román diákjai tüntetnek az új magyar osztályok indítása ellen. Előzmények: anyanyelven tanulni akaró, IX. és X. osztályos magyar diákok kérvényezték a két éve megszüntetett gépgyártóipari osztályok újraindítását a Matematika–Fizika Líceumban. Az iskola igazgatósága és a megyei tanfelügyelőség jóváhagyásával felterjesztették a javaslatot a Tanügyi Minisztériumhoz, ahol szintén jóváhagyták. (*Szilágysági Szó*. 1990. febr. 24. 8. sz. 4. old.)

1990. február 21.

Folytatódik a román diákok tüntetése. Délben a Nemzeti Szövetség Ideiglenes Tanácsának elnöke, szülők és diákok tanácskoznak a Líceum épületében.

Délután RMDSZ-gyűlés, amelyre az érdeklődők nagy száma miatt a Szakszervezeti Művelődési Ház nagytermében kerül sor. Victor Hălmăjan megyei polgármester a támogatásáról biztosítja az egybegyűlteket. Másnap az ő jelenlétében ülésezik az iskola kara, ahol másodszor is megszavazzák a Tanügyminisztérium jóváhagyását. (*Szilágysági Szó*. 1990. márc. 3. 9. sz. 2. old.)

1990. március 15.

Ismeretlenek sárga festékekkel öntötték le a Wesselényi-szobrot. Mănăila ezredes kéri a magyar képviselőket, hogy tisztítsák meg, de ezt a magyarok megtagadják, mondván, hogy „az tegye rendbe, aki bemocskolta”. Végül Mănăila ezredes a katonákkal (más forrás szerint a Csapszerelvény Gyár karbantartóival) mosatta le a szobrot hajnalban. („Ösztönösen tudtuk mit kell tenni”, interjú Seres Dénessel. *Szilágyság*. 2010. febr. 12.; interjú Józsa Lászlóval, 2010.)

Március 15-i ünnepség a Kálvineumban. Két előadást kellett tartani, mert nem fért be mindenki a terembe. A délutáni ünnepségek előtt a Kossuth Rádió délben sugárzott híreiben elhangzott, hogy a csőgyárból a munkások rövid csövekkel vonulnak a március 15-i ünnepség megakadályozására. Valójában ilyen jellegű szervezkedés nem történt a munkások körében. Mănăila ezredes katonai erőkkkel biztosította az ünnepséget. („Megváltozott a világ”, interjú Sojka Attilával. *Szilágyság*. 2010. jan. 29.) Józsa László rövidesen a hír bemondása után telefonált a bukaresti magyar nagykövetségre és kérte, hogy cáfolják a hírt. Erre nem került sor. (Interjú Józsa Lászlóval, 2010.)

1990. március 23.

A Szilágy Megyei Nemzeti Megmentési Front, a Nemzeti Liberális Párt, az RMDSZ és a Nemzeti Szövetség Szilágy Megyei Ideiglenes Tanácsának képviselői közös tanácskozást tartanak interetnikai kérdésekről. A marosvásárhelyi eseményekkel kapcsolatban felhívást tesznek közzé, amelyben elítélik a szélsőséges megnyilvánulásokat, kérik az ügy alapos kivizsgálását és a bűnösök felelősségre vonását, a sajtót pedig objektivitásra intik. (*Szilágysági Szó*. 1990. márc. 30. 13. sz. 1. old.)

A Nemzeti Szövetség Szilágy Megyei Ideiglenes Tanácsa pontosítást szövegez meg a Szabad Román Televízió március 25-i híradásával kapcsolatban, amelyben a Wesselényi-szoborral kapcsolatos incidensről számoltak be. A pontosítás: „A tetteseket még nem sikerült felderíteni, tehát bármilyen nemzetiségű, sőt a megyétől idegen személy is elkövethette a szoborcsoport profanizálását”. A hamis hírszolgálat célja, a pontosítás szerint, a megye helyzetének destabilizálása. További intézkedéseket tesznek a műemlékek védelmének biztosítására. (*Szilágysági Szó*. 1990. márc. 30. 13. sz. 1. old.)

1990. március 31.

Szilágy Megyei RMDSZ első konferenciája a városi művelődési ház (jelenleg Kálvineum) nagytermében. Szilágy megye 54 helységében 19 600 RMDSZ-tag van, akit 178 küldött képvisel a konferencián. A küldöttek és a szervezet ideiglenes vezetőin kívül jelen voltak: Hălmăgean Victor megyei polgármester, Ghiurco Ioan ortodox lelkész, a NSZIT alelnöke, Horvat Florin és Grad Cornel , az NSZIT kulturális, tanügyi és egyházügyi bizottságának elnöke. A szövetség teljes jogú vezetősége megválasztásának eredményei: elnök – Vida Gyula közgazdász, Szilágysomlyó; alelnök – Józsa László munkás, Zilah; titkár – Sajter Margit közjegyző, Zilah; a sajtó és propagandabizottság felelőse Kovács Sándor tanár, Zilah; a tanügyi bizottság felelőse Kiss Gyula tanár, Zilah; a kulturális bizottság felelőse Gáspár Attila tanár, Zilah; a pénzügyi munkacsoport felelőse Huszár Xénia könyvelő, Zilah; az egyházakat képviseli Vicsai Ferenc református-, Lőrincz Ottó katolikus- és Gergely Pál baptista lelkész. A megyei bizottság további tagjai: Kovács Miklós, a városi bizottság elnöke, valamint két MADISZ-tag, akit később választanak meg. A tájegységeket képviselő vezetőségi tagok: Mike Zoltán, Szilágysomlyó; Baksay Károly és Vida György, Szilágycseh; Szakács Erzsébet, Zsibó; Horváth József, Sarmaság; Nagy István és Dénes Lukács, Kraszna; Major Miklós és Szoboszlai Attila, Nagyfalu; Tóth József, Almásvölgye. A pénzügyi ellenőrző bizottság tagjai: Csiszár Ádám, Olasz Lajos, Sinkó Ferenc, Vári Miklós és Seres János könyvelők. A gyűlés a 23 tagú választmány közül egy 7 tagú operatív és működőképes elnökséget jelölt ki az elnök, alelnök, titkár, Zilah városi bizottságának elnöke a tanügyi és kulturális csoportok vezetői, valamint egy MADISZ-tag személyében. A konferencia megerősítette megyei NSZIT-alelnöki tisztségében Varga Istvánt. Megválasztották az április 21–22-i RMDSZ kongresszus 12 küldöttjét, figyelembe véve az előre meghirdetett munkacsoportokat: Vida Gyula, Józsa László, Sajter Margit, Tóth József, László

László, Gáspár Attila, Veres István, Rácz József, dr. Széman Péter, Varga István, Baksay Károly, valamint a megyei RMDSZ-elnökség MADISZ-tagja. (*Szilágysági Szó*. 1990. ápr. 6. 14. sz. 1. és 4. old.; Szilágysági RMDSZ honlapja. [<http://www.szilagymdmsz.ro>])

1990. április 6.

Elkezdődik a választásokra való készülődés. A *Szilágysági Szó* április 6-i számától külön rovat indul a választási kampány idejére *Mandátum. A pártok rovata* címmel. Elsőként a Nemzeti Megmentési Frontot mutatja be egy interjú révén Ioan Moldovannal. Ugyanez a szám közli az RMDSZ alapszabályzatát is. (*Szilágysági Szó*. 1990. ápr. 6. 14. sz. 2–3 old.)

1990. április 20.

A *Szilágysági Szó* az RMDSZ Szilágysági megyei hetilapjává válik. A szerkesztőbizottság elnöke Vida Gyula, szerkesztő Kui János, szerkesztőségi titkár Kerekes Irén, korrektorok Forró Irén és Kovács Sándor. (*Szilágysági Szó*. 1990. ápr. 20. 16. sz. 1. és 4. old.) Gyakorlatilag már április eleje óta átvette az RMDSZ, és mivel előfizetésekből nem lehet fenntartani, adakozásra és a tagdíj befizetésére buzdítja az alapszervezeteket és RMDSZ-tagokat. (*Szilágysági Szó*. 1990. ápr. 6. 14. sz. 4. old.)

A választási kampány keretében, a *Szilágysági Szó* április 20-i számában az RMDSZ kerül bemutatásra, a cikket az RMDSZ megyei választmányának elnöksége jegyzi. Az RMDSZ Szilágysági megyében két szenátorjelöltet és öt képviselőházi jelöltet állít. A végrehajtási bizottság gyűlésének döntése alapján a szenátusi jelöltek: Tóth József református lelkész (Kispetri) és Major Miklós tanár, a szilágynagyfalusi RMDSZ alelnöke (Nagyfalu). Képviselőházi jelöltek: Vida Gyula, a Szilágysági Megyei RMDSZ elnöke (Szilágysomlyó), Kovács Miklós tanár, az RMDSZ városi bizottság elnöke (Zilah), Veres Ernő mérnök, MADISZ-tag (Zilah), Baksai Károly könyvelő (Szilágycseh) és Vizaknai Attila orvosi műszerész (Kraszna). (*Szilágysági Szó*. 1990. ápr. 20. 16. sz. 3. old.) Egy képviselői hely elnyerését esélyesnek, a szenátusi helyet viszont teljesen esélytelennek tartják. Így kerül a lista élére Tóth József lelkész, aki nemigen tud románul. (Interjú Józsa Lászlóval, 2010.)

1990. április 21–22.

Az RMDSZ I. Kongresszusa Nagyváradon. Szilágy megyét Vida Gyula, Józsa László, Varga István és László László képviseli. A kongresszus kiegészítő határozata alapján 15-ről 19-re emelik az RMDSZ országos elnökségének számát. Beválasztják Vida Gyulát is. A kongresszusról részletesen a *Szilágysági Szó* április 27-i száma számol be. (*Szilágysági Szó*. 1990. ápr. 27. 17. sz. 1–2. 4. old.)

1990. április 29.

Ion Iliescu Szilágy megyébe látogat a választási kampány keretében.

1990. május 4.

A *Szilágysági Szó* május 4-i száma Vida Gyula és Veres Ernő képviselőházi jelöltek, illetve a Kereszténydemokrata Nemzeti Parasztpártot mutatja be, az utóbbit a Szilágy megyei elnökkel, Vasile Poppal, illetve titkárával, Ioan Hodiş-sal készített interjúk révén. (*Szilágysági Szó*. 1990. máj. 4. 18. sz. 1–2 old.)

1990. május 9.

Az RMDSZ választási nagygyűlést tart. Tóth József, Vida Gyula és Kovács Miklós mondanak kampánybeszédet. (*Szilágysági Szó*. 1990. máj. 11. 19. sz. 2. old.)

1990. május 11.

A *Szilágysági Szó* május 11-i száma Kovács Miklós és Tóth József képviselőházi jelöltek, illetve a Nemzeti Liberális Pártot mutatja be. (*Szilágysági Szó*. 1990. máj. 11. 19. sz. 1–2. old.)

1990. május 17.

A *Szilágysági Szó* május 17-i száma bemutatja az RMDSZ céljait, illetve Baksai Sándor RMDSZ-képviselőjelöltet és Ghiurco Ioan (ortodox lelkész) független szenátorjelöltet. (*Szilágysági Szó*. 1990. máj. 17. 20. sz. 1–2. old.)

1990. május 20.

A választáson mandátumot nyer az RMDSZ színeiben Szilágy megyéből Tóth József szenátor (40 317 szavazat, 24,11%) és Vida Gyula képviselő (39 389 szavazat, 23,68%). A Nemzeti

Megmentési Front részéről Hălmăjean Victor és Moldovan Victor nyer szenátori, míg Măgureanu Virgil képviselői mandátumot. (*Szilágysági Szó*. 1990. máj. 25. 21. sz. 1. és 3. old.)